

Motion till riksdagen 2012/13:So560

av Börje Vestlund m.fl. (S)

Transpersoners livsvillkor

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att omgående avskaffa steriliseringskravet i lagen om fastställelse av kön.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om rätten att få retroaktivt ändrade intyg efter ny könstillhörighet.¹
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om transpersoners rätt att bilda familj.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om förändringar i namnlagen så att människor kan välja ett könskonträrt namn.¹
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om unga transpersoners utsatthet.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att transpersoner bör omfattas av hetslagstiftningen.²

¹ Yrkandena 2 och 4 hänvisade till CU.

Fel! Okänt namn på

² Yrkande 6 hänvisat till KU.

Avskaffa steriliseringskravet

Under föregående riksmöte fattade riksdagen beslut om att ändra lagen (1972:119) om fastställelse av könstillhörighet. Lagen ansågs ålderdomlig och uppfyllde inte dagens krav på sakligt innehåll. Den tillgodosedde inte heller transsexuella den vård som de har rätt att kräva vid könskorrigering. Riksdagens beslut innebär att den som ansöker om könskorrigering inte längre måste vara ogift eller svensk medborgare, det räcker med att man är folkbokförd i Sverige. Dessutom gäller domar eller beslut som fattats av utländsk domstol eller myndighet även i Sverige.

Däremot behölls steriliseringskravet i lagen, vilket har mött kraftig kritik. Enligt regeringen är ambitionen att återkomma till riksdagen med ett förslag om att avskaffa kravet på sterilitet vid könskorrigering, men att det bör tillsättas en utredning för att närmare reda ut vilka konsekvenser detta kan medföra. Både regeringen och riksdagens majoritet argumenterade för att Sverige bör vara ledande i att värna kroppslig integritet och rättssäkerhet och att steriliseringskravet därför på sikt ska avskaffas. Regeringen anförde bl.a. att kravet på sterilisering var otidsenligt. Trots detta ville man inte avskaffa steriliseringskravet omgående utan avvakta den ovan nämnda utredningen.

Vad denna utredning skulle få i uppdrag att utreda är dock höljt i dunkel. Det anfördes att vissa juridiska frågor inte var utredda. Enligt vår uppfattning är denna förklaring bara en undanflykt för att fatta beslut omgående.

Det är utan tvekan så att det saknas sakliga skäl till denna utredning. Regeringen har nu gjort bedömningen att ändringarna i steriliseringslagen ska kunna träda i kraft den 1 juli 2013. Kravet om slopad sterilisering vid könskorrigering bör ske omgående och detta bör regeringen ges tillkänna.

Intyg efter könstillhörighet

Transsexuella som inte har möjlighet att leva i enlighet med sin självupplevda könsidentitet har en svår livssituation. När inte det yttre stämmer överens med det inre och inte heller körkort, ID-handlingar och andra personbevis speglar den du är försvåras tillvaron avsevärt. Den psykiska ohälsan bland transpersoner är hög, och särskilt unga transpersoner är i riskzonen för att ta sitt liv – särskilt innan de söker hjälp.

Många transpersoner med ändrad könstillhörighet hamnar i besvärliga situationer för att vissa handlingar, t.ex. betygsintyg, är angivna med den gamla könsidentiteten. Det kan i värsta fall leda till ett kränkande och diskriminerande bemötande. Det är därför angeläget att skola, högskola och andra samhällsinstitutioner erbjuder att efter begäran av den enskilda utfärda nya intyg utifrån den nya könstillhörigheten.

Fel! Okänt namn

Rätten att bilda familj

Transpersoner bör ha samma möjligheter som alla andra människor att bilda familj. Möjligheten att frysa ner könsceller bör vara en självklar rättighet. Transpersoner är på inget sätt sämre föräldrar än andra och bör därför inte begränsas av en snäv lagstiftning. En del av vår socialdemokratiska politik bygger på att göra upp med traditionella könsrollsmönster, och transpersoners rätt att bilda familj är en del av det arbetet.

Förändringar i namnlagen

Den socialdemokratiska regeringen initierade en hearing om namnlagen 2005, där en av frågorna som diskuterades handlade om transpersoners behov. Ett trettiotal organisationer och myndigheter bjöds in. Hearingen var en del av ett arbete med att ta fram ett underlag till nytt direktiv. Regeringen tillsatte under 2009 en utredning, den så kallade Namnlagskommittén. Denna ska avge sitt slutbetänkande den 1 mars 2013.

Enligt nuvarande regler kan transpersoner få nytt namn först sedan de fått en ny fastställelse av kön. Detta trots att det i de flesta fall förutsätts att man börjar leva i sitt motsatta kön långt innan man får sin fastställelse. Att använda sig av ett namn och ha ett annat i sina identitetshandlingar är besvärligt och känns ofta kränkande. Inte heller personer som inte har för avsikt att ändra sin könstillhörighet, men ändå lever i sitt motsatta kön helt eller delvis, kan ändra sitt förnamn.

I en dom i Regeringsrätten år 2009 gjordes tolkningen att man har rätt att välja ett könskonträrt namn om man så önskar. Detta har inneburit att namnfrågan fått en något mindre betydelse än tidigare, men faktum kvarstår att namnlagen inte har ändrats så att den står i överensstämmelse med den dom som avkunnades 2009. Det är en självklarhet att lagen bör möjliggöra för människor att fritt välja det förnamn de önskar ha, oavsett om de avser att få en ändrad könstillhörighet eller inte. Även exempelvis transvestiter ska ha möjligheten att lägga till namn som passar personens könsuttryck.

Unga transpersoners utsatthet

Folkhälsoinstitutet genomförde 2005 studien "Hälsa på lika villkor" som behandlar hbt-personers hälsosituation. Studien visar bland annat att unga transpersoner har sämst hälsosituation och alarmerande hög risk för suicidtankar och suicidförsök.

Socialdemokraternas politik bygger på att alla människor har rätt till en god hälsa och en bra sjukvård. Sjukvården ska hålla en god kvalitet och fördelas efter behov. Vården för transpersoner lever dock inte upp till den kvali-

teten. Den psykiatriska vården för transsexuella brister i ekonomiska och personella resurser. Möjligheten att få rätt vård bygger först och främst på att den allmänna vården har god kunskap om vart de ska remittera patienter som söker diagnostisering eller utredning. I delar av landet är patienter helt beroende av enskilda läkares kompetens.

Vården i sig varierar också mycket vad avser kvalitet, vårdinsatsernas omfattning och väntetider. Sammantaget vittnar många patienter om ett bemötande som inte är professionellt, dålig information, långa väntetider, bristande samordning mellan vårdinstanser och skillnader i vilken vård som erbjuds beroende på bostadsort. Vård för transsexuella måste tilldelas resurser för att täcka de behov som finns.

Vi socialdemokrater vill se en sammanhållen skola som är en mötesplats för barn och unga från olika sociala miljöer och kulturer. Alla skolor ska omfattas av samma regler, skyldigheter och rättigheter. Alla barn och ungdomar har rätt att gå i en skola där mobbning och kränkande behandling motverkas så att alla elever kan känna sig trygga och välkomna.

Enligt Folkhälsoinstitutets studier utsätts ofta unga transpersoner för mobbning och utanförskap. Stöd och bekräftelse saknas i undervisningen och i skolböcker, och kuratorer, skolpsykologer och lärare har sällan utbildning på området. Även ungdomsmottagningar och barn- och ungdomspsykiatri saknar kompetens.

Det är viktigt att samhället särskilt värnar om unga transpersoner och tar till de åtgärder som krävs för att förbättra och stärka målgruppens hälsosituation.

Utöka hetslagstiftningen

Transpersoner är inte inkluderade i hetslagstiftningen. Kränkande och nedvärderande åsikter om en grupp baserade på gruppens könsidentitet eller könsuttryck anses inte i lagens mening vara hets mot folkgrupp. Det är oacceptabelt att inte transpersoner omfattas av samhällets skydd på samma sätt som homosexuella och bisexuella skyddas sedan 2002.

Denna brist på skydd innebär en risk att de som bedriver hets mot homo- och bisexuella ändrar terminologi och på så vis går fria från åtal. Transpersoner bör inkluderas i hetslagstiftningen genom att 7 kap. 4 § tryckfrihetsförordningen och 16 kap. 8 § och 29 kap. 2 § brottsbalken även omfattar könsidentitet och könsuttryck.

Fel! Okänt namn på

Stockholm den 3 oktober 2012

Börje Vestlund (S)

Carina Hägg (S)

Christina Zedell (S)

Hannah Bergstedt (S)

Helén Pettersson i Umeå (S)

Marie Nordén (S)

Caroline Helmersson Olsson (S)

Fredrik Lundh Sammeli (S)

Hans Ekström (S)

Louise Malmström (S)

Sara Karlsson (S)